

دیداری تلخ در زندان ساواک!

«معلم اخلاق» در قالب روایت همسر و فرزند

۲۳

• دوشنبه ۲ آبان ۱۴۰۱ = ۲۷ ربیع الاول ۱۴۴۴ • سال سیام • شماره ۸۶۲۰

مشروطه غیر مشروعه؛ مصداق تسلط کفر

فتنه اعتقادی؛ مشروطه اقتصادی

۲۴

مدار زندگی من تکلیف شرعی است

«انقلابی صریح و سیاستمدار صادق» در آیینۀ شروایت

۲۲

فرهنگ

عکس: هاشوری / منا عساول

بحران مخاطب همچنان مهم‌ترین معضل سینمای ایران است

زنگ خطر گیشه

گزارش شهاب مهدوی روزنامه‌نگار

سینمای ایران و بحرانی که تمامی ندارد؛ بحران ریزش مخاطب که از انتهای سال ۱۳۹۸ شروع شد و حالا که در پاییز ۱۴۰۱ به سر می‌بریم همچنان ادامه دارد. ماجرا با کرونا آغاز شد. در آخرین روزهای سال ۱۳۹۸ پاندمی کرونا همه چیز را تحت‌الشعاع خود قرار داده بود و سینماها هم جزو نخستین مکان‌های عمومی بودند که تعطیل شدند؛ اتفاقی که تقریباً در همه جای دنیا رخ داده بود. سالن‌های سینما تعطیل شدند و همه راه‌های جایگزین هم عملاً به بن‌بست خوردند که مهم‌ترین اکران آنلاین بود. به مرور زمان سینماها باز شدند ولی مردم استقبال از فیلم‌ها نکردند. هنوز کرونا جولان می‌داد و قربانی می‌گرفت و طبیعی بود که کسی به سینما نرود. هرچند در همان زمان رستوران‌ها و کافه‌ها شلوغ بودند و فقط این سینما بود که مشتری نداشت. در رستوران کنار سینما، جای سوزن انداختن نبود ولی به ندرت پیش می‌آمد که کسی وارد سالن سینما شود. سال ۱۳۹۹ سینماها تعطیل یا نیمه‌تعطیل بودند. کم‌رواق‌ترین سال گیشه در تاریخ سینمای ایران که همه، آن را به پای کرونا گذاشتند. سال ۱۴۰۰ شرایط کمی تغییر کرد.

واکسن کرونا آمد و شرایط اکران کمی مساعدتر شد. فروش بالای «دینامیت» نشانه‌ای از بازگشت رونق به گیشه دانسته شد و همه امیدوار بودند که مردم با سینماها آشنی کنند. اینکه بیشتر فیلم‌های اکران شده شکست می‌خورند، خیلی مهم قلمداد نشد. حتی فروش پایین‌تر از انتظار «قهرمان» هم به پای حاشیه‌های کارگردانش نوشته شد. از سال ۱۴۰۰ ما شاهد تغییرات گسترده‌ای بودیم که طبیعتاً سینمای ایران را هم تحت تأثیر قرار داد. حالا تفکری در رأس ارشاد قرار گرفته که به‌دنبال سینمایی دیگر است. فیلم‌های ایرانی ساخته شده در دهه ۹۰ خیلی مطلوب مدیریت فعلی نیست؛ اصلاً آن راه و آن مسیر مورد تأیید نیست و قرار است شاهد مسیر تازه‌ای باشیم و تولیدات سینمایی در بستری متفاوت از شرایط دهه ۹۰ شکل بگیرند. اینکه چقدر این اتفاق قابلیت تحقق دارد پرسشی نیست که بتوان به سادگی به آن پاسخ داد. فعلاً یکی از مهم‌ترین دلمشغولی‌های مدیریت ارشاد یافتن راهی برای اکران انبوه فیلم‌های پشت خط مانده است.

قهر تماشاگر و یک تجربه تاریخی

در سال‌های اخیر به نظر می‌رسد عامه مردم، از سینما پریده است. موضوع هم که دیگر کرونا نیست. ضمن اینکه در زمان اوج کرونا به مکان‌های عمومی و رستوران و پاساژ و... می‌رفتند و فقط

سینما نمی‌رفتند. مسئله قهر تماشاگر از سینمای ایران در واقع مسئله بی‌اعتنایی و بی‌اعتمادی عامه مردم به سینمای ایران است. سینمای ایران دیگر مسئله مردم نیست. بیشتر فیلم‌های امسال تماشاگر زیادی نداشته‌اند. آن قدر که عده‌ای از ورکشکنی سینمای ایران و تکرار ماجرای سال ۵۶ می‌گویند که امیدوارم شرایط، مشابه آن زمان نشود؛ اتفاقی که در سال ۵۶ رخ داد بریدن هزمان توده مردم و روشنفکران از سینما بود. اکران بی حساب و کتاب فیلم خارجی قطعاً در بحران اقتصادی سینمای ایران تأثیر داشت ولی این، همه داستان نبود.

سینمای بدنه در آن سال‌ها دیگر نمی‌توانست مخاطبی را جذب کند و تماشاگران فیلم‌های فارسی جذب فیلم‌های خارجی شده بودند. به مرور زمان تهیه‌کننده فیلم‌فارسی به این نتیجه رسید که وارد کردن فیلم خارجی و دوبله‌اش مقرون به صرفه‌تر از تولید فیلم ایرانی است. سینمای ایران در آستانه پیروزی انقلاب اسلامی، عملاً از بین رفته بود. بعد از پیروزی انقلاب و پس از پشت سر گذاشتن دوران گذار در فاصله سال‌های ۱۳۵۸ تا ۱۳۶۲، سینمای ایران مسیر تازه‌ای را آغاز کرد. اکران فیلم خارجی در انحصار دولت درآمد و با ظهور نسل تازه‌ای از سینماگران، رونق به تولید بازگشت.

در نیمه دوم دهه ۶۰ سینمای ایران به لحاظ

جذب مخاطب موفق عمل کرد. از دهه ۷۰ به‌مرور از تعداد تماشاگران فیلم‌های ایرانی کاسته شد ولی هنوز خبری از بحران مخاطب نبود. بحران مخاطب از دهه ۸۰ رسمیت یافت و در دهه ۹۰ اوج گرفت. در انتهای این دهه آنچه واضح به نظر می‌رسید قهر مخاطب با سینمای ایران بود.

تغییر مناسبات تولید

در دهه ۹۰ مناسبات تولید در سینمای ایران تغییر کرد. در این سال‌ها طیفی که همیشه از بودجه‌های عمومی ار تزریق می‌کرد همچنان به فعالیت خود ادامه داد و فربه شد. از سوی دیگر بخش خصوصی با ورود سرمایه‌های سرگردان و در مواردی مشکوک، سود را در تولید می‌دید نه اکران. به‌تدریج بخش قابل توجهی از تولیدات سینمای ایران بدون اینکه نیازی به جذب تماشاگر داشته باشند، شکل گرفتند. وقتی می‌شد با پول فارابی با سرمایه‌گذاری که به هر دلیلی دنبال سود از گیشه نیست، فیلم ساخت و دغدغه گیشه هم نداشت چرا باید به خواست سینمای توجیهی می‌شد؟ نتیجه، تولید انبوهی فیلم در این سال‌ها بود که حالا پشت خط اکران مانده‌اند؛ فیلم‌هایی که به‌گفته یکی از مدیران سینمایی، ۷۰ درصدشان مناسب اکران در گروه هنر و تجربه هستند.

تعطیلی سالن‌های سینما و بحرانی که همچنان ادامه دارد

«لاان در برخی پردیس‌های سینمایی تهران ۵ سالان تعطیل شده‌اند و تصور کنید یک ماه آینده این تعداد افزایش پیدا کنند، آن‌وقت با چه وضعیتی از بیکاری روبه‌رو خواهیم شد؟ بنابراین ما (شورای صنفی نمایش) معتقدیم که دولت باید حفظ سالن‌های سینما و حفظ معیشت افراد را در اولویت قرار دهد. ما در این اوضاع فعلاً بحث فرهنگ را کنار می‌گذاریم و مسئله مربوط می‌شود، بخش مهم دیگر به معیشت سینما کار می‌کنند، حقوق می‌گیرند و وقتی در موضوع «تولید» مسائلی را مطرح می‌کنیم، این را باید در نظر داشته باشیم که فقط یک بخشی از آن به محتوا مربوط می‌شود، بخش مهم دیگر به معیشت چند هزار نفر مربوط است. افزایش جمعیت بیکار می‌تواند بحران‌زا باشد و در ماجرای اکران و سینما نیز ما از همین زاویه قضیه را دنبال می‌کنیم که هر اختلالی در سینما تولید و پرورژه‌ها در درازمدت بحران‌زا خواهد بود.» این صحبت‌های علی سرتیپی است. عضو شورای صنفی نمایش، تهیه‌کننده و سینمدار و موفق‌ترین پخش‌کننده سینمای ایران در یک دهه اخیر که توصیه‌ش از شرایط، عمق بحران سینمای ایران را نمایان می‌کند. زنگ خطر گیشه به صدا درآمده است و قهر مخاطب با سینما همچنان ادامه دارد.

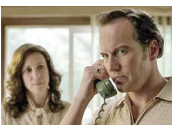
رونمایی از نسخه قرآنی در موزه لوور

بخشی از نسخه قرآن کریم که یکی از قدیمی‌ترین نسخه‌های موجود و از گنجینه‌های موزه ملی ازبکستان است. در موزه لوور فرانسه به نمایش درمی‌آید. مقامات فرهنگی دولت ازبکستان اعلام کردند ده‌ها اثر هنسری از گنجینه موزه ملی این کشور در موزه لوور کشور فرانسه در شهر پاریس به نمایش گذاشته می‌شود که سرآمد این آثار بخشی از نسخه قرآن کریم کتاب آسمانی مسلمانان متعلق به قرن هشتم میلادی است. این نسخه از قرآن کریم برای قرن‌ها در روستای «کاتا لانگار» ازبکستان نگهداری می‌شد و پیش از رونمایی این نسخه در موزه لوور، توسط متخصصان ازبک و کارشناسان موزه لوور مرمت شده است. بنیاد دولتی توسعه فرهنگ و هنر ازبکستان در بیانیه‌ای اعلام کرد که در مجموع ۷۰ اثر باستانی بازسازی شده بین ۲۲ نوامبر تا ۶ مارس ۲۰۲۳ تا ۲۲ آوریل تا ۱۵ اسفند ماه ۱۴۰۱ خورشیدی) در موزه لووب به نمایش گذاشته می‌شود. همچنین دیگر اثر شاخص در این گنجینه به مجسمه بودای ۲هزار ساله بازمی‌گردد.

■ ■

وارن‌ها با «احضار ۴» می‌آیند

طرفداران مجموعه فیلم‌های ترسناک «احضار» مدت‌هاست که انتظار می‌کنند تا قسمت چهارم این مجموعه تولید شود. روز گذشته، نشریه «هالیوود ریپورتر» خبر داد که قسمت چهارم در دست تولید است و با تارک پیل ولسون و ورا فارمیاگا همچون ۳ قسمت قبلی در این قسمت جدید هم‌بازیگر نقش‌های اصلی خواهند بود. جانسون مک‌کلدریک فیلمنامه «احضار ۴» را نوشته و جیمز وان و پیتر سفرن، همچون ۳ قسمت قبلی، تهیه‌کنندگی دنباله جدید این فیلم سینمایی ژانر وحشت را برعهده دارند. مک‌کلدریک پیش از این فیلمنامه «احضار ۲» و «احضار: شیطان مرا محتوا مربوط می‌شود، بخش مهم دیگر به معیشت چند هزار نفر مربوط است. افزایش جمعیت بیکار می‌تواند بحران‌زا باشد و در ماجرای اکران و سینما نیز ما از همین زاویه قضیه را دنبال می‌کنیم که هر اختلالی در سینما تولید و پرورژه‌ها در درازمدت بحران‌زا خواهد بود.» این صحبت‌های علی سرتیپی است. عضو شورای صنفی نمایش، تهیه‌کننده و سینمدار و موفق‌ترین پخش‌کننده سینمای ایران در یک دهه اخیر که توصیه‌ش از شرایط، عمق بحران سینمای ایران را نمایان می‌کند. زنگ خطر گیشه به صدا درآمده است و قهر مخاطب با سینما همچنان ادامه دارد.

■ ■

مستند پر بیننده اکران آنلاین

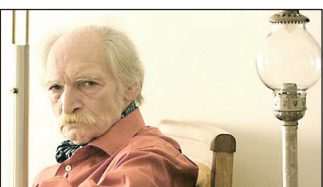

«پروژه ازدواج» به کارگردانی حسام اسلامی و عطیه عطارزاده پر بیننده‌ترین مستند اکران شده سایت هاشور در مهرماه بود. مستند «پروژه ازدواج» تولید مرکز گسترش است و در قالب طرح «اکران حقیقت» در سایت هاشور آنلاین نمایش داده می‌شود. این مستند درباره آخرین مردهای است که در اثر فردوسی عین بوده است؛ در جایی که فردوسی می‌گوید: «کاشی بلند بسازم» بیهقی می‌گوید: «و غرض من آن است که کتاب خود بلند پای نمایم و بنایی بزرگ افراشته گردانم چنان‌که ذکر آن تا آخر عمر روزگار بماند.» بیهقی هدف بزرگی داشته، چنانچه فردوسی چنین هدفی داشت و هر دوی اینها از ویران شدن کشورشان به ستوه بودند و این ستوه در بیان و گفتارشان منعکس است و هر دو برای این کشور و سرزمین آرزوهایی بزرگ داشتند و ما ادامه آرزوهای ایشانیم.

ادبیات

حرف‌های محمود دولت‌آبادی درباره «تاریخ بیهقی»

نثر بیهقی زبان گفتار دوره خودش است

حتی اگر از علاقمندان به مطالعه متون کهن فارسی نباشید، حتماً نام کتاب «تاریخ بیهقی» را شنیده‌اید. تاریخ بیهقی را ابوالفضل محمدبن حسین بیهقی نوشته و آن را مهم‌ترین منبع تاریخی درباره دوران حکمرانی سلطان مسعود غزنوی اول می‌دانند. آنچه ما امروز به عنوان تاریخ بیهقی می‌شناسیم تنها بخشی از نوشته‌های ابوالفضل بیهقی را شامل می‌شود و رفته است. «تاریخ بیهقی» هم از بابت اینکه ما را با شیوه حکمرانی و سیاست‌ورزی دربار غزنویان آشنا می‌کند، مهم است و هم از بابت نثر دل‌انگیز و روایت شورانگیزی که دارد. نزد متخصصان، بحث‌های فراوانی درباره اینکه باید این کتاب را کتابی تاریخی دانست یا ادبی، در گرفته است، اما چه آن را کتابی تاریخی بدانیم و چه کتابی ادبی، نمی‌توان کتمان کرد که نثر آن – با قدری کمک از فرهنگ دهخدا یا فرهنگ سخن – برای آدم‌های امروز قابل درک است. از این بابت عده‌ای ابوالفضل بیهقی را پدر نثر فارسی می‌دانند. دیروز اول آبان، مصادف با روز بزرگداشت ابوالفضل بیهقی بود و محمود دولت‌آبادی درباره بیهقی و کنایش به ایسا حرف‌های جالبی زد.

دولت‌آبادی می‌گوید: با وجود آنکه من خراسانی هستم و اهل دهی هستم که با ده بیهقی ۳۰ کیلومتر فاصله دارد، این لقب را مورد ایراد قرار داده و گفته‌ام پیش از بیهقی هم نثر نویسانی بوده‌اند؛ اگرچه اثر مفصلی از آنها باقی نمانده، اما آنها هم نثر نوشته‌اند؛ از جمله مقدمه شاهنامه منصوری و رساله علایی ابن سینا. دیگری هم نثر نوشته‌اند و فکر می‌کنم این عنوان خوشایندنی برای من نیست که ذکر شود، بیهقی پدر نثر فارسی است و پیش از او دیگران نبوده‌اند. پیش از او دیگرانی بوده‌اند و البته بیهقی می‌تواند مهم‌ترین‌شان باشد. آنچه درباره بیهقی گفته و نوشته شده، بسیار مهم است. کتاب «تاریخ بیهقی» ابتدا در هند کشف شده و ۱۰ سال، زندگی امیرمسعود غزنوی را در خود دارد. این در حالی است که بیهقی به زبان آورده و نوشته که ۵۰ سال را من نوشته‌ام، ظاهراً قبل و دوره محمودی را هم نوشته بود و اشاراتی به آثار پیشینیان دارد و می‌گوید تا آنجا را آنها نوشته بودند که احتمالاً از بین رفته است؛ مثلاً بیهقی نوشته من از کتاب محمود ورق استفاده می‌کردم و پسرانش آمده و ممانعت کردند. پیداست که تاریخ‌نویسی در دوره قبل از بیهقی سنت حسنه‌ای بوده که متأسفانه به‌دست ما نرسیده، همچنان که دوره محمودی به روایت بیهقی به ما نرسیده است. او در ادامه توضیح می‌دهد: گمان می‌کنم پانزتی که هندی‌ها به‌علت هجوم‌های مکرر سلطان محمود و بعد، هجوم‌های زشت نادرشاه به هندوستان داشتند، مقدار زیادی از آثار نوشتاری فارسی را از بین بردند و به رود گنگ ریختند یا چقدر می‌تواند در تاریخ‌داند که از آن قیف‌نویس‌ها و چای درست کنند؛ بنابراین حیف شد که این تاریخ ناتمام است. بیهقی تاریخ را در بهترین بیان روایت می‌کند و نشان می‌دهد عوارض استبداد چقدر خوفناک است و چقدر می‌تواند در تاریخ‌داند که از آن قیف‌نویس‌ها و چای اهمیت دارد، بررسی و شناخت امر استبداد است و اینکه نهایتاً به فروپاشی منجر می‌شود و شده است. چنانچه بعد از او هم آمده و همان روش را بر گزیدند و قبل از او هم فروپاشیدند. او درباره نثر بیهقی نیز می‌گوید: آنچه درباره نثر بیهقی می‌شود گفت و اهل تحقیق ما از آن فاصله دارند. این است که نثر بیهقی از این جهت دلنشین است که زبان گفتار دوره خودش است. بیهقی می‌تواند دوره یکی از ساده‌نویس‌ترین نویسندگان می‌تواند نام برده شود؛ به جهت اینکه این زبان، اصلاً زبان دشواری نیست و کافی است قدری به روش و نوح و لفظ بیهقی دقت شود. او در مقابل تاریخ‌های دیگر که نوشته می‌شود، می‌گوید: «در دیگر تواریخ چنین طول و عرض نیست که احوال اما چون من این کار، پیش گرقسم می‌خواهم که داد این تاریخ، به تمامی بدهم و گکرد زوایا و خیابا بر گردم تا هیچ چیز از احوال پوشیده نماند و اگر این کتاب دراز شود و خوانندگان را از خواندن ملالت افزایش طمع دارم به فضل ایشان که مرا از مبرمان (مایل‌کنندگان) شمرند که هیچ چیز نیست که به خواندن نیز زد که آخر هیچ حکایت از نکته‌ای که به کار آید خالی نباشد.»

نویسنده «طریق بسمل شدن»، «کلیدر» و «جای خالی سلوج» با تأکید بر اینکه زبان و بیان بیهقی اصلاً دشوار نیست، می‌گوید: کافی است روش خواندن آن را بیاموزید. برخی که بیهقی را به‌عنوان یک نثر سنگین معرفی کرده‌اند، با من موافق نیستند یا من با ایشان موافق نیستم. بیهقی اصلاً دشوار نیست، به جز واژگان یا عبارت‌هایی که به عربی نوشته‌است که آن‌هم با توضیح دارد یا اینکه اهمیتی ندارد. او در پایان می‌گوید: بیهقی عمیقاً و دقیقاً با شاهنامه و اثر فردوسی عین بوده است؛ در جایی که فردوسی می‌گوید: «کاشی بلند بسازم» بیهقی می‌گوید: «و غرض من آن است که کتاب خود بلند پای نمایم و بنایی بزرگ افراشته گردانم چنان‌که ذکر آن تا آخر عمر روزگار بماند.» بیهقی هدف بزرگی داشته، چنانچه فردوسی چنین هدفی داشت و هر دوی اینها از ویران شدن کشورشان به ستوه بودند و این ستوه در بیان و گفتارشان منعکس است و هر دو برای این کشور و سرزمین آرزوهایی بزرگ داشتند و ما ادامه آرزوهای ایشانیم.